

יחידת אגדה, היחס לאחר – היחס לחולים

רבי עקיבא מבקר חולים

תלמוד בבלי נדרים דף מ עמוד א (מה שבסוגריים - מתוך פירוש שטינזליץ)

מעשה בתלמיד אחד מתלמידי רבי עקיבא שחלה.

לא נכנסו חכמים לבקרו.

ונכנס ר' עקיבא לבקרו,

ובשביל שכיבדו (=טאטא וניקה) וריבצו (=שפך מים על הרצפה) לפניו - חיה. (=הבריא)

אמר לו: רבי, החייתני!

יצא ר' עקיבא ודרש: כל מי שאין מבקר חולים - כאילו שופך דמים.

(ומוסיפה הגמרא אמירה דומה, שנאמרה בהקשר אחר) כשבא רב דימי (מארץ ישראל) אמר: כל

המבקר את החולה - גורם לו שיחיה, וכל שאינו מבקר את החולה - גורם לו שימות.

שאלות לעיון:

א. למה לדעתך "לא נכנסו חכמים לבקרו"? היכן משפחתו של החולה?

ב. את המילה "כיבדו" בסיפורנו אפשר להבין בשתי דרכים - א. מלשון טיטוא הרצפה (כפי שמפרש הרב

שטיינזליץ) ב. מלשון מתן כבוד לאדם, לחולה.

מה היה כה משמעותי בביקור החולים שערך רבי עקיבא על פי כל אחד מהסברים?

בתשובתך העזרי במקורות הבאים:

...ובמה שכיבד וריבץ ר' ע לפניו אותו התלמיד החייה אותו, לפי שעל ידי כך נתהווה בבית אויר יותר זך

ונקי צח ומצוחצח, וע"פ חכמת הרפואה ממש מביא חיים חדשים להחולה, כנודע שהכל תלוי באויר טוב

ונקי.

(רבי גרשון שטרן, ילקוט הגרשוני, נדרים מ.)

... באמת "שכיבדו" הוא לשון "כבוד", כלומר כיון שאדם גדול כרבי עקיבא כיבדו בבואו לבקרו,

"ריבצו" היינו (=כלומר) הגיעו אחרים לפניו - וחיה.

(ספר ליקוטי בתר ליקוטי, נדרים)

ג. מה ניתן ללמוד מאמירתו של אותו תלמיד "רבי החייתני" על מצבו לפני ביקורו של רבי עקיבא, או על

מצבו של האדם החולה בכלל?

ד. מה הביא את רבי עקיבא לומר "כל מי שאין מבקר חולים כאילו שופך דמים"?

העזרי בדברי המהר"ל:

מצות ביקור חולים גדולה הוא מאד, מפני שהחולה מגיע עד שערי מוות ואפשר להציל אותו, וכיון

שאפשר להציל והוא אינו עושה, כאילו שופך דם. ולכך דרש רבי עקיבא: כל שאינו מבקר חולים

כאילו הוא שופך דם... ואפילו אם יש לו כמה בני אדם שהם מתעסקים עם החולה ואין צריך אליו, סוף

סוף אפשר שעל ידו היה החיות של החולה, והוא אינו עושה, לכך כאילו שופך דמים. (חידושי אגדות

מהר"ל נדרים)

ה. את דבריו של רב דימי מסבירה הגמרא בהמשך בכך שמי שמבקר את החולה- המפגש עם החולה גורם לו להתפלל עליו ולבקש עליו רחמים שיחיה ומי שאינו מבקר אותו- אינו מבקש עליו רחמים ולכן כאילו גורם לו שימות.

למה לדעתך רב דימי קושר בין התפילה על החולה לבין הביקור אצלו? העזרי במקורות הבאים:

כמה נחוץ להאדם להשתדל עצמו שיקנה בנפשו הרגש להיות נושא בעול עם חברו... כשיראה לחברו שמצטער מאיזה דבר, יצייר בנפשו כמה צער יש לחברו מזה, ויעמיק בזה עד שירגיש שגם הוא בעצמו מרגיש הצער הזה... וידרוש מצבו של חברו בשעת דחקו. כמו שאמרו... **כל המבקר את החולה..** מי שראה את החולה בעיניו וביקר את ענייני דחקו, אז מלאו כל בתי נפשו השתתפות בצערו של חברו עד שהרגש כ"כ חזק שהוא אצלו כמו צרת עצמו חס וחלילה שממילא **מבקש עליו רחמים שיחיה**... ואם לא ביקר אותו, אז לאותו האדם בעצמו טרם שביקר אותו רחוק כ"כ מזה הרגש ואינו מתפעל מצרת חברו, אף אם שמע מזאת, אינה דוחקתו לבקש רחמים עליו (רבי אליהו דושניצר, נחלת אליהו, עמ' שס)

הרב עובדיה יוסף זצ"ל, שו"ת יחוה דעת חלק ג סימן פג

שאלה: האם יוצאים ידי חובת מצות ביקור חולים על ידי ששואל בשלום החולה דרך הטלפון, ומברך אותו בברכת רפואה שלמה, או שצריך דוקא ללכת ולבקר בעצמו אצל החולה?

ביקור חולים מצוה על הכל, ואפילו גדול מבקר את הקטן, ואפילו הרבה פעמים ביום, וכל המוסיף הרי זה משובח, ובלבד שלא יטריח. וכל המבקר את החולה כאילו נטל חלק מחוליו והיקל מעליו, וכל שאינו מבקר כאילו שופך דמים...

ועוד, שעל ידי ביקורו באופן אישי את החולה, הוא מתרשם ומתפעל יותר ממצב החולה, שאינה דומה שמיעה לראיה, ומתעורר לבקש עליו רחמים בכל לבו, וכן אמרו בנדרים (מ' ע"א), כל המבקר את החולה מבקש עליו רחמים שיחיה, וכל מי שאינו מבקר אינו מבקש עליו רחמים. כלומר, שעל ידי ביקורו מתעורר לבקש עליו רחמים שהשי"ת ישלח דברו הטוב וירפאהו, ויתן בלב הרופאים חכמה בינה ודעת לכלכל דבריהם במשפט להחיש לו רפאות תעלה, ושלא תצא תקלה מתחת ידיהם.

לפיכך נראה שאם יכול ללכת לבקר החולה בעצמו, אינו יוצא ידי חובת המצוה בשלימותה על ידי הטלפון או על ידי מכתב..

והשי"ת ישלח רפואה שלמה לכל חולי עמו ישראל. בורא ניב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו.

ו. לפניך הסיפור בנוסח אחר, קראי אותו ועני: מה ההבדל בין השפעת ביקורו של רבי עקיבא על החולה בסיפור בגמרא לבין השפעתו בסיפור בשאלות? מה הביא את רב אחאי לספר כך את הסיפור?

השאלות הוא ספר מאת רב אחא משבחה, מראשית תקופת הגאונים (סוף המאה ה-6 עד אמצע המאה ה-11), והוא כנראה הספר הראשון המצוי בידינו שנתחבר אחרי תקופת התלמוד. הספר, הכתוב בארמית בבליית, הוא אוסף של דרשות מסוג השאלות, על סדר פרשות השבוע.

שאלות דרב אחאי פרשת אחרי מות שאילתא צג (מתורגם)
מעשה בתלמידו של ר' עקיבא שחלה ונטה למות ונכנס ר' עקיבא ובקרו. כיון שראה בעל הפונדק בו התארח התלמיד את רבי עקיבא מבקרו, אמר: כל כך חשוב התלמיד? מיד חימם חמים וטרח בשבילו. וכשבא רבי עקיבא לבקרו שנית, ראה שהבריא. מיד נכנס ר' עקיבא ודרש: כל שאינו מבקר החולה כאילו נוטל נשמתו.

כי אותו התלמיד שחלה מחלה אחת בהיותו שוכב בבית איש זר, לא נודע לו מתמול לשלום, לא חש בעה"ב להיות זריז להספיק לו מאכלו ושקיו כראות לחולה... ורק ראותו אח"כ כי הגון הוא כ"כ עד כי המיוחד בין חכמי התלמוד, ר"ע, בא לבקרו, אמר: הן בטח גברא רבה תלמוד מובהק הוא, ומן אותו יום והלאה היה זריז להמציא לו כל העניינים הנחוצים לרפואתו... בשוב שנית ר"ע לראות התלמיד, הזי דאיתפח, ויען כי פקח היה, הבינו והבין מה יום מיומיים, וכי בקרו היה נסבה לרפואת התלמיד, נכנס לבהמ"ד ליתן לאחרים לקח על ימים יבואו אם יקרה כזאת. (רבי שמואל יוסף אש, תל תלפיות)